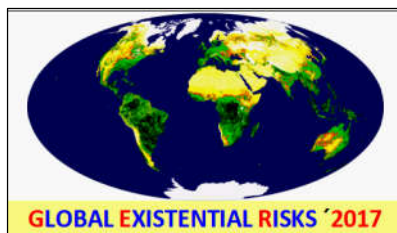

TRVALO UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ – ILÚZIE A REALITA

Juraj HRAŠKO

SUSTAINABLE DEVELOPMENT – ILLUSION AND REALITY

ABSTRAKT

Príspevok sa venuje problematike konceptu trvalo udržateľného rozvoja, ktorý hľadá spôsob zabezpečenia ekonomického rastu s cieľom pokryť potreby spoločnosti vytváraním podmienok blahobytu v krátkodobom, strednodobom, no najmä dlhodobom horizonte. Za týmto účelom sú prijímané viaceré dokumenty na národnej a nadnárodnej úrovni. Mnohonásobné zvyšovanie intenzity koristníckeho čerpania prírodných zdrojov je v hlbokom rozpore s racionálnym hospodárením. Rozpor ekonomika – životné prostredie resp. príroda, hrozí apokalyptickým vyústením. Otázka znie, či namiesto globalizovanej výroby by sme nemali začať uvažovať o globalizovanej spotrebe.

KLÚČOVÉ SLOVÁ: trvalo udržateľný rozvoj, ekonomika

ABSTRACT

The contribution is dedicated to the issues of the concept of sustainable development, which is looking for a way to ensure economic growth in order to meet the needs of society by creating conditions of well-being in the short, medium, and particularly in the long term horizon. For this purpose, a number of documents are taken at national and transnational level. Multiple increasing of the intensity of depredatory drawing of natural resources is in deep conflict with rational management. The contradiction of the economy – environment or nature threatens with an apocalyptic ending. The question is whether instead of globalized production, we should not start thinking about the globalized consumption.

KEY WORDS: sustainable development, economy

•••

Žijeme v zaujímavej dobe, v dobe plnej protikladov. Z jednej strany hovoríme o potrebe zvýšenia efektívnosti výroby a zabezpečení rastu produkcie, o potrebe prinášať na trh stále nové spotrebné tovary, z druhej strany prízvukujeme potrebu správať sa ekologicky, či environmentálne, ochraňovať prírodu a životné prostredie. predovšetkým prostredie pre človeka, vrátane podmienok jeho prežitia, lebo ako hovorí slovenské príslovie – nech psom tráva rastie, keď kone podochnú.

Koncept trvalo udržateľného rozvoja hľadá spôsob zabezpečenia ekonomického rastu ktorý pokrýva potreby spoločnosti vytváraním podmienok blahobytu v krátkodobom, strednodobom, no

najmä dlhodobom horizonte. Za týmto účelom prijala EÚ Stratéziu trvalo udržateľného rozvoja, ktorá stojí na zásade, že **rozvoj musí naplňovať dnešné potreby bez toho, aby boli ohrozené možnosti pokračujúceho rastu pre ďalšie generácie** (napríklad vyčerpaním neobnoviteľných zdrojov bez nájdenia alternatív, zničením ekosystémov nutných pre život takou zmenou prírodných podmienok, ktoré výrazne skomplikujú možnosti prežitia človeka ako biologického druhu a pod.).

V máji 2001 bola prijatá **Stratégia EÚ pre trvalo udržateľný rozvoj**, o rok neskôr detailne rozpracovaná na **Svetovom summite** o trvalo udržateľnom rozvoji v Johannesburgu (august - september 2002). Pokiaľ ide o sprievodné klimatické zmeny v Paríži sa od 30. novembra do 12. decembra 2015 konalo 21. zasadnutie konferencie zmluvných strán Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy (UNFCCC) a 11. zasadnutie zmluvných strán Kjótskeho protokolu už s prijatím konkrétnych úloh pre jednotlivé štáty.

Cieľom Stratégie je zabezpečiť vysokú úroveň ekonomickej prosperity pri rešpektovaní a aktívnej celosvetovej podpory trvalo udržateľného rozvoja pri rešpektovaní environmentálnej ochrany, sociálnej spravodlivosti a kohézie. Medzi týmito kľúčovými väzbami existujú totiž mnohé prepojenia – využívanie obnoviteľných zdrojov energie a klimatické zmeny, klimatické zmeny a chudoba, chudoba a používanie environmentálne vhodných technológií a postupov, ale aj rafinované cestičky nadnárodného kapitálu a bohatých krajín ako neplniť to čo prijali a zachovať si pritom gloriolu mravokárcov. Jednou z takých ciest je napr. aj predaj emisných kvót, keď bohaté krajiny fakticky pokračujú v znečisťovaní zeme a blokujú technický rozvoj chudobnejších štátov prostredníctvom odkupovania ich podielu emisií. (Prezident USA Trump je aspoň natoľko „čestný“, že bezohľadne a cynicky vyhlásil, že kvóty nebude kupovať, ani ich rešpektovať).

Položme si otázku. Sú znakom vyspelosti krajiny luxusné predmety, hýrenie celebrit a oligarchov, homosexuáli a cieľavedomé opovrhovanie ľuďmi z nižších kásť? Potrebuje človek pre svoj život niečo viac ako sa najesť, mať čistú vodu, dýchatelné ovzdušie a pocit bezpečnosti, aby sa mohol realizovať v spoločnosti podľa svojich schopností? Bohatstvo záhrady Eden nie je nevyčerpatel'né, ale je zničiteľné. Bezohľadné ničenie prírodných zdrojov, či už nerastných surovín, alebo vegetácie v záujme vyšších ziskov nie je cesta trvalo udržateľného vývoja ľudskej spoločnosti. Nie problém luxusných jacht a superluxusných rýchlych automobilov pre niekoľkých, ale predovšetkým jedlo a voda spolu s bezpečným bývaním pre všetkých ľudí je bezkonfliktná trvalo udržateľná cesta do budúcnosti. Obávam sa, že ak to nebude takto chápať bohatá ľudská spoločnosť, hrozí ľudstvu ako biologickému druhu skorý odchod do večnosti. Naša Zem nebude však planétou opíc, ale možno len planétou robotov.

Svet v ktorom žijeme je polarizovaný, cieľom technického pokroku nie je zlepšovanie života ľudí, ale bezohľadná honba za ziskom. Aktéri reprezentujúci tento smer sa nepozerajú na dôsledky, ktoré takéto počínanie prináša. Netrápia ich varujúce zmeny klímy, ani to, že sa sústavne zhoršuje ovzdušie, že sú povážlivo znečistené vodné zdroje, ani, ani to, že je celosvetový nedostatok potravín a vody, že to čo nám na jedenie ponúkajú globalisti je zdravotne závadné, ani to že milióny ľudí trpia podvýživou alebo zomierajú od hladu.

Mnohonásobné zvyšovanie intenzity koristníckeho čerpania prírodných zdrojov je v hlbokom rozpore s racionálnym hospodárením. Rozpor ekonomika – životné prostredie resp. príroda, hrozí apokalyptickým vyústením. Vlády krajín, bez ohľadu či si dávajú prívlastok ľavicové, pravicové, liberálne, alebo nezávislé, si potrebu riešenia určite uvedomujú, ale sú bezmocné, lebo faktickú moc, ktorá sa nedá eliminovať altruistickými rečami a kozmetickými úpravami, má kapitál. Vedci nás varujú, že ekologická únosnosť začala prekračovať biokapacitu Zeme, globálna výroba a spotreba o 25 % prekračuje reprodukčnú schopnosť planéty, pričom pätina obyvateľov spotrebúva 90 % prírodných zdrojov a z tejto pätiny sotva 10 percent z takéhoto vývoja profituje. Často sa zamýšľam nad tým, či namiesto globalizovanej výroby by sme nemali začať uvažovať o globalizovanej spotrebe.

Aktivita, počiny občanov, sa môžu uberať len jedným z dvoch smerov - alebo si opakovať prolog zo Slávy dcéry od Jána Kollára (*Aj zde leží zem ta pred okem mým slzy roním, nikdy kolébka, nyní národa mého rakev*), alebo si zaspievať tú našu (*Hore háj, dolu háj, hore hájom chodník, môj otec bol dobrý, ja musím byť ...*)

ADRESA AUTORA

prof. Ing. Juraj HRAŠKO, DrSc.

akademik SAV, emeritný člen Učenej spoločnosti SAV, Bratislava, Slovenská republika